

Валентина Тарасюк

Науковий керівник: д.е.н., професор Пуцентейло П. Р.

Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ОБЛІКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний стан зовнішньоекономічних зв'язків країни вимагає вирішення деяких складних, але невідкладних завдань, і перш за все відродження і підвищення експортного обороту держави, посилення конкурентоспроможності вітчизняних товарів на міжнародних ринках, формування оптимальної структури імпорту і експорту, залучення іноземних інвестицій на взаємовигідних умовах, забезпечення економічної безпеки України.

За характером здійснення зовнішньоекономічні операції поділяються на експортні та імпортні, які охоплюють різні сфери взаємовідносин економічного, фінансового і правового характеру між партнерами і які здійснюються на підставі зовнішньоекономічних угод.

Особливості бухгалтерського обліку зовнішньоторговельної діяльності визначені економічним і правовим змістом експортно-імпортних операцій. На організацію бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних із здійсненням ЗЕД, впливають такі чинники:

- 1) загальні принципи, закладені в діючих нормативних документах з бухгалтерського обліку;
- 2) особливості виходу підприємства на зовнішній ринок (самостійно або через посередника), а також види і форми міжнародних розрахунків, передбачених в конкретному контракті;
- 3) визначення облікової одиниці;
- 4) відносини з митницею;
- 5) заходи нетарифного регулювання (квотування і ліцензування);
- 6) вимоги податкового законодавства;
- 7) базисні умови поставок;
- 8) необхідність перерахунку активів і зобов'язань підприємства, вартість яких виражена в іноземній валюті, у вітчизняній валюті.

У бухгалтерському обліку імпортні товари відображаються на дату їх визнання активами, контрольованими підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

При цьому контроль над активом, зазвичай, супроводжується отриманням права власності на нього.

Але одного тільки права власності недостатньо для того, щоб вважати актив контрольованим. Необхідно також враховувати і момент переходу ризиків випадкової загибелі або пошкодження товарів, який визначають відповідно до базису постачання ІНКОТЕРМС, зазначеного в договорі.

Практика діяльності економічних суб'єктів свідчить, що далеко не кожна організація, учасник зовнішньоекономічної діяльності, здатна самостійно і вчасно дати професійну оцінку повноти, законності та своєчасності відображення в обліку і звітності експортно-імпортних операцій з урахуванням їх специфіки та оцінити ризики спотворення бухгалтерської і податкової звітності. Система бухгалтерського обліку дозволяє отримати основну економічну інформацію про рух товарів, що експортуються, робіт і послуг, про стан розрахунків з контрагентами. Однак учасників зовнішньоекономічної діяльності і різних користувачів фінансової звітності цікавить більш деталізована інформація по кожному зовнішньоекономічному контракту. У зв'язку з цим зростає рівень вимог користувачів, що висуваються до ведення бухгалтерського та податкового обліку експортних операцій. Здійснення організацією експортних операцій викликає необхідність їх відокремленого бухгалтерського і податкового обліку від внутрішніх операцій. Тим більше, що виручка від

здійснення експортних операцій відображається у бухгалтерському обліку в момент переходу права власності на товар. Специфіка експортних операцій проявляється також і в тому, що експортери товарів з позиції організації бухгалтерського обліку та оподаткування поділяються на дві групи – власники (виробники експортної продукції і торгові організації) і посередники, які продають товар на експорт на умовах комісії (агентування) або за дорученням довіритель. Підприємства, що експортують власну продукцію, можуть виготовляти її не тільки для продажу на експорт, а й для продажу на внутрішньому ринку. У зв'язку з цим вони придбавають сировину, матеріали, обладнання, основні засоби, замовляють роботи і послуги. Хоча бухгалтерські записи з обліку матеріалів, робіт і послуг для формування фактичної собівартості експортної продукції не відрізняються від типової кореспонденції рахунків, але вони вимагають організації окремого аналітичного обліку.

Організація-учасник ЗЕД здійснює облік імпорتنих операцій, експортних операцій, валютних операцій (операції в іноземній валюті) та ін. Облік імпорتنих товарів відбувається з моменту перетину товарів через митний кордон, отримання послуг або передачі прав на результати інтелектуальної власності. Умови контракту в частині розрахунку з іноземними постачальниками визначають організацію обліку імпорتنих операцій.

Бухгалтерський облік операцій з експорту товарів прийнято здійснювати в два етапи. На першому етапі враховується сам рух товару між постачальником і покупцем з урахуванням накладних розрахунків, пов'язаних з цим процесом. На другому етапі здійснюється облік продажу і розрахунків з іноземними покупцями-імпортерами.

Перелік первинних облікових документів (банківські перекази, страхові поліси та інші документи) відображає зміст укладених контрактів. Щомісяця організація-учасник ЗЕД здійснює перерахунок активів і пасивів на дату складання звітності за курсом НБУ, останньому за часом в звітному періоді. При зміні курсу валют виникає курсова різниця.

Таким чином, бухгалтерський облік необхідний для формування достовірної оцінки про систематичну специфіку господарської діяльності організації-учасника ЗЕД, яка може стати якісною основою для інформаційної бази при прийнятті рішень внутрішніми і зовнішніми користувачами при зіставленні з окремо взятим контрактом по окремо взятій угоді. При цьому бухгалтерський облік повинен відповідати сучасним вимогам і базуватися на міжнародних стандартах обліку та звітності.

Список використаних джерел

1. Белова І.М. Тенденції гармонізації та стандартизації обліку до міжнародних стандартів обліку та звітності. Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове видання. Миколаїв, 2015. Вип. 3. С. 821-826.
2. Бруханський Р.Ф. Аналіз підходів до побудови моделей бухгалтерського інжинірингу. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2014. № 3. С. 27-34.
3. Венцель В.Т. Питання трактування поняття «зовнішньоекономічний договір»: економіко-правовий аспект // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. 2011. №4(54). С.34-36.
4. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : монографія / Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. 388 с.
5. Палюх М. С. Криза теорії обліку як наслідок підміни її проблематики // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Випуск 11 (41). – ч. 2. – Луцьк: ЛНТУ, 2014. – С. 390-396.
6. Пуцентейло, П. Р. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. 2015. Вип. 11. С. 224-232. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3464>
7. Пуцентейло, П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств. Інноваційна економіка. 2015. № 1 (56). С. 194–198. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3460>